

Intervenció arqueològica a la plaça de l'Església de Santa Maria de Camps

Núria Cabañas Anguita*

Introducció

Entre els anys 2015 i 2016 es van dur a terme diverses actuacions arqueològiques arran del projecte d'urbanització de la plaça de Camps que preveia el rebaix del subsol d'entre 30 i 40 cm a tota la superfície.

La plaça s'ubica a l'oest de l'església de Santa Maria de Camps en una superfície de 250 m². El nucli de Camps pertany al terme municipal de Fonollosa (Bages) i se situa a la banda nord-est del terme, prop de la riera del Curt.

Fonollosa, situat a l'extrem sud-oest de la comarca del Bages i a la zona dels altiplans de la Segarra calafina, limita al sud amb Aguil·lar de Segarra i Rajadell, al nord i al nord-oest amb Sant Mateu de Bages, i a l'est amb Sant Joan de Vilatorrada.

La intervenció ha permès documentar un conjunt de restes arqueològiques que ofereixen un coneixement de l'evolució i el canvi d'usos d'aquest espai.

Context històric

Fonollosa és el nucli administratiu del municipi compost per tres nuclis històrics –Camps, Fals i Fonollosa– i una urbanització –Canet de Fals. El tipus d'hàbitat predominant és dispers, format per un seguit de masies, cases aïllades i veïnats.

Fins ara, les dades més antigues que feien referència al municipi de Cancis, actual Camps, daten d'un document de l'any 950, quan el comte Borrell va donar a Santa Cecília de Montserrat un alou amb les esglésies de Santa Maria i Sant Pere, juntament amb la capella de Sant Mamet de Becardit al lloc anomenat Cancis dins el terme de castro de Montedon, actual Castelltallat, al comtat de Manresa.

L'any 1029 apareix novament a la documentació el lloc de Cancis quan el vescomte de Cardona fa donació a Santa Cecília de Montserrat d'unes terres del terme del castell de Montedon, i en l'acte s'especifica que se situen als llocs de Cancis i Fenuculosa (Fonollosa).

* (CatPatrimoni)

Vers el segle IX, a mesura que avançava la conquesta de les terres catalanes cap a ponent, Camps i Fonollosa es van posar sota la jurisdicció del castell de Castelltallat i Fals de Cardona, terres que havien quedat desertes i desorganitzades.

El teixit de dependència i jurisdiccions es va mantenir vigent fins al segon quart del segle XIX, quan va desaparèixer definitivament el règim senyorial.

Al llarg dels segles XVI-XVII es van consolidar un seguit de masos benestants. Els més importants els trobem a Fonollosa i Camps. Es tracta dels masos de Querol, la Vall, cal Closa i, en menor importància, Morera o Bacardit de les Olles a la zona de Fonollosa, mentre que a Camps s'identifiquen els masos de Bastardes, Junyent, Sampere i Coma.

Al llarg del segle XVIII, el territori també va ser víctima de les conseqüències de la guerra de Successió. Així doncs, un cop finalitzat el període bèl·lic, es va procedir a la nova divisió territorial sobre la base dels corregiments i els tres pobles van ser inclosos als de Carcera i no al de Manresa. També va variar l'organització de les demarcacions religioses, i Fonollosa i Camps van passar a dependre del deganat dels Prats de Rei, mentre que Fals de Cardona de Manresa.

El territori tradicionalment s'ha configurat per una ocupació de població dispersa dedicada eminentment a l'agricultura, sobretot de secà i en menor mesura a la ramaderia d'oví. No obstant això, al llarg del segle XIX va tenir un repunt el conreu de la vinya, com va succeir a la major part de Catalunya fins l'any 1894 amb l'arribada de la fil·loxera, quan es va tornar al conreu del cereal.

Resultats de la intervenció

L'excavació ha permès identificar una seqüència evolutiva de l'espai amb un ventall cronològic que abraça des del segle V fins a mitjans del segle XIX que es pot dividir en cinc fases cronològiques:

- Fase I. Antiguitat tardana (s. V-VII)
- Fase II. Època altmedieval (s. IX-XI)
- Fase III. Època baixmedieval (s. XI-XII)
- Fase IV. Època baixmedieval (s. XIII-XIV)

- Fase V. Època moderna – contemporània (s. XVII - mitjan s. XIX)

Fase I. Fase de l'antiguitat tardana (s. V - inicis s. VIII)

D'aquesta època s'ha identificat una àrea funerària amb restes d'un edifici de caràcter religiós relacionat amb un conjunt de vuit enterraments (T47, T87, T88, T89, T90, T103, T104 i T149).

De l'edifici s'han pogut identificar restes dels murs de tancament nord, oest i sud. La banda oest es trobaria sota l'actual església de Santa Maria. En destaca el mur de tancament sud, amb una longitud de 4,30 m on s'ubica la porta d'accés a l'interior del recinte. Aquesta està formada per un llindar de pedra monolítica amb un baix relleu de tres parells de petjades o sandàlies punxegudes orientades en direccions oposades. Els dos parells dels extrems miren cap a l'exterior, mentre que el central ho fa cap a l'interior de l'edifici.

La simbologia dels peus o *planta pedis* té l'origen en el món pagà i correspon a una iconografia molt utilitzada en la cultura clàssica. En època imperial, la majoria d'aquestes representacions corresponen a exvots *pro itu et reditu* realitzats en vida. En la majoria dels casos, aquesta simbologia està associada a temples dedicats a les divinitats de Caelesti i Nemesis; tot i que el seu significat pot ser divers, hom ho relaciona amb el pas del temps, l'èxit d'un viatge o amb l'agraïment d'haver aconseguit un fet. A la península Ibèrica es troben alguns exemples de lloses o plaques esculpides amb petjades procedents d'Itàlica (Santiponce, Sevilla), considerats exvots. Més enllà també es coneixen altres exemples com és el cas d'una placa datada del segle III provinent del Temple de Caelesti al Capitoli.

En el cristianisme primitiu, aquesta simbologia també es va adoptar i utilitzar. En aquest cas, però, s'ha de relacionar amb l'expressió *in Deo*, és a dir, davant de Déu. Així doncs, la *planta pedis* indica que el difunt en vida ha seguit la fe de Crist i que un cop mort es dirigeix també cap a ell, és a dir, s'encamina vers

Figura 1. Vista general de l'interior de l'edifici un cop finalitzada l'excavació amb els murs de tancament sud i oest

Figura 2. Detall del llindar de pedra amb decoració de tres parells de petjades

un nou viatge. Amb aquesta iconografia s'ha identificat algunes *tegulae* o fermalls localitzats a l'interior de tombes d'època tardoromana a la necròpolis de San Miguel del Arroyo a Valladolid (Rodríguez 1987).

A l'interior d'aquest recinte també s'ha identificat una estructura tipus pilar de 80 cm d'alçària formada per un sol bloc de pedra situada al centre i a l'interior d'un gran retall de planta rectangular del qual no s'ha pogut determinar la funcionalitat. Tant l'estructura com el retall serien estructures visibles associades al recinte funerari. Tanmateix, aquest espai queda amortitzat per un estrat d'argila amb gran quantitat de material constrictiu provinent del recinte (*opus signinum*, estucats, *tegulae*) juntament amb la tomba T90 d'aquesta mateixa fase. Aquest fet ens planteja la hipòtesi que el recinte hauria estat objecte de remodelacions per permetre una utilització perllongada en el temps.

Les tombes (T47, T87, T88, T89, T90, T103, T104 i T 149) es troben ubicades a l'interior del recinte funerari.

Figura 3. Tomba T104 amb la coberta in situ i la tomba T103 un cop excavada

D'aquest conjunt funerari, les tombes T87, T88 i T89, situades a la part central de l'edifici, no permeten distingir una tipologia concreta de sepultura ja que van ser espoliades i malmeses d'antic.

Els enterraments T88 i T89 van ser espoliats i reomplerts amb diverses capes de pedres col·locades de manera intencionada. No obstant això, en el cas de la tomba T88, es conserva l'individu inhumat agrupat i arraconat a l'extrem est de la fossa. A tall d'hipòtesi plantegem la possibilitat que el rebliment mitjançant diferents capes de pedres es degui al fet d'assegurar el terreny, ja que just al damunt es conserva part dels murs d'un edifici i una base de premsa d'època baixmedieval.

En el cas de les tombes T47, T103, T104 i T149, segueixen una mateixa tipologia. Corresponen a tombes de fossa de planta rectangular

amb un reclau per col·locar la coberta i una segona fossa inferior de planta el·líptica on s'ubica l'individu. La coberta, recolzada en el reclau de la fossa (cas de les tombes T47, T103 i T104),¹ és d'una sola llosa monolítica falcada amb petites pedres i fragments de *tegula*, i en el cas de la tomba T149, la coberta està formada per tres lloses. Totes les cobertes presenten un segellat que podia variar, se'n ha identificat d'*opus signinum*, de morter o bé d'argila i marga molt compactada. Els individus estan dipositats en decúbit supí amb el cap a l'oest i els peus a l'est.

L'escàs material ceràmic recollit durant l'excavació no ens ha permès concretar una cronologia de les sepultures. Per aquest motiu s'ha dut a terme la realització de datació de C14 d'algunes de les tombes més representatives d'aquesta fase relacionades amb l'edifici funerari. Totes s'han agrupat en un mateix pe-

1. Anàlisi C14: UBAR- 1438 1290 +/- 30 BP.

Figura 4. Tomba T90

ríode cronològic atès que segueixen una mateixa tipologia.

La tomba T47 correspon a una dona jove, d'entre 30 i 35 anys, inhumada entre la segona meitat del segle VII i la primera meitat del segle VIII.²

La tomba T90 correspon a un enterrament de fossa simple amb coberta de lloses falcada amb petites pedres i possiblement també tenia reclau per col·locar la coberta. L'interior de la sepultura conté un individu dipositat en decúbit supí rodejat per un conjunt de deu claus de ferro que possiblement correspondrien a un entarimat tipus baiard per transportar o dipositar el difunt a l'interior de la tomba. L'in-

dividu inhumat correspon a un home d'entre 55-65 anys dipositat entre finals del segle VI i la primera meitat del segle VII (576-654 dC).³

Com succeïa en altres necròpolis, una pràctica habitual era la reutilització de les tombes. Aquesta pràctica està documentada a la tomba T149, a l'interior de la qual s'han identificat dos individus, un amb connexió anatòmica amb decúbit supí, que presenta entre les cames el crani d'un segon individu col·locat intencionadament.

El fet de la reutilització de les tombes i que en cap dels casos aquestes se sobreposin, probablement indica que estaven senyalitzades o delimitades.

2. Anàlisi C14: UBAR- 1394 1320 +/- 25 BP.

3. Anàlisi C14: UBAR- 1395 1435 +/- 25 BP.

Malgrat que no s'identifica el nivell de circulació relacionat amb aquest moment,ensem que la cota del nivell d'ús no podia variar gaire de la cota del llindar de la porta d'accés i que aquest podria ser un paviment d'*opus signinum*, atès que s'han documentat a l'interior d'algunes estructures en negatiu una quantitat significativa de fragments d'*opus signinum* així com fragments d'estucat en blanc i ocre que podrien formar part de l'enlluït dels murs.

Les dades extretes permeten confirmar que l'ocupació al nucli de Camps s'ha de situar en una època més tardana que a l'establerta fins ara, gràcies a la localització d'aquest espai funerari que ens situa dins el període de l'antiguitat tardana.

Fase II. Època altmedieval (s. IX-XI)

En aquesta fase s'identifica un conjunt de tres sepultures de tipus antropomorf (T99, T101,

T102) excavades a l'estrat geològic de roca i ubicades a l'extrem oest de la plaça i una tomba de fosa simple.

De les tombes identificades, només se'n ha pogut excavar del tot una (T99), atès que les dues restants se situen sota l'actual mur de la finca que delimita la plaça per l'oest.

La T99 presenta una planta fusiforme de capçalera arrodonida totalment excavada a l'estrat geològic amb un petit reclau per col·locar la coberta, formada per tres lloses horitzontals. Tot el perímetre de la tomba està delimitat per un mur realitzat amb pedres irregulars lligades en sec amb una amplada d'entre 0,40 i 0,50 m. El mur que delimita el perímetre per la banda nord estava seccionat per tombes d'època posterior. L'individu inhumat està dipositat en decúbit supí amb els braços creuats sobre l'abdomen.

Tot i que no es pot afirmar és possible relacionar aquestes tombes amb la primitiva església de Santa Maria, documentada ja l'any 950 en un document on el comte Borrell dona a Santa Cecília de Montserrat un alou amb les

Figura 5. Tomba T99

esglésies de Santa Maria, Sant Pau i Sant Memet a l'indret de Cancis. De l'antiga església es conserva una única filada de la fonamentació de l'absis a l'interior de la rectoria, tot i que en desconeixem la cronologia, ja que l'església va ser reedificada l'any 1760.

Els paral·lels més propers, tant pel que fa a la cronologia com a la tipologia, els trobem a les proximitats del nucli urbà de Camps, on es conserven diverses tombes aïllades excavades a la roca. Es tracta de la tomba de Can Feixes i dels sepulcres de Sant Esteve de Camps, aquestes relacionades amb les restes de l'església de Sant Esteve, situada a poca distància prop del mas de Caseta.

La tomba T158 correspon a una tomba de fosa simple amb un reclau per col·locar la coberta formada per tres lloses.⁴

Fase III: Època baix medieval (s. XI-XII)

D'aquest moment es documenta la continuïtat de l'espai de la sagrera relacionada amb la primitiva església de Santa Maria. S'ha localitzat un conjunt de dotze sepultures, ubicades a la meitat sud de l'actual plaça i agrupades en dues tipologies:

- Tombes de fosa simple (T96, T98, T145, T147 i T157).
- Tombes de caixa de llosa (T76, T82, T142, T143, T146, T150 i T154).⁵

El primer grup correspon a les tombes de fosa simple de forma el·líptica, que en tres dels casos (T98, T147, T157) conserven la coberta de lloses disposades en pla. Els individus estan col·locats en posició de decúbit supí amb el cap a l'oest i els peus a l'est.

En el cas de l'enterrament T96, l'individu conserva un aixovar format per una olla trençada de ceràmica dipositada sobre el crani que ens ofereix una cronologia del segle XII.

Alguns exemples de sepultures amb aixovar d'aquest període cronològic els trobem a la necròpolis de l'església vella de Sant Menna (Roig, Coll, Molina 1995).

Així mateix, també cal destacar els enterraments T147 i T157, corresponents a fosses reaprofitades. La tomba T147 presenta un individu inhumat dipositat en decúbit supí amb el braç dret doblegat i amb la mà col·locada sobre el pit. Arraconada a la zona dels peus s'ha documentat una acumulació d'ossos corresponent a un primer individu, separats l'un de l'altre per una llosa col·locada verticalment. L'enterrament T157 presenta un individu inhumat dipositat en decúbit supí amb el braços doblegats. Sobre les extremitats inferiors s'han identificat diverses restes òssies sense connexió anatòmica pertanyents a un altre individu.

El segon grup fa referència als enterraments de caixa i coberta de lloses. Tots els individus estan col·locats en posició de decúbit supí amb el cap a l'oest i els peus a l'est. D'aquest grup destaquen els enterraments T76 i T82 per la presència d'aixovar a la zona del crani, format per fragments d'olla de ceràmica de cocció reduïda que ens proporcionen una cronologia entorn del segle XII. Tant l'aixovar com les sepultures estan seccionats per enterraments posteriors.

Fase IV. Època baixmedieval (s. XIII-XIV)

A partir del segle XIII s'observa un canvi d'ús de l'espai, abandonant el caràcter sepulcral per passar a funcions de tipus agrari i domèstic. Les restes es poden agrupar en tres subfases diferenciades.

Inicialment, aquest l'espai va ser destinat a exercir funcions de caire agrícola. Així, s'han identificat les restes d'una base de premsa relacionada amb un nivell de preparació d'argila molt compacte amb pedra petita i amb restes

4. Anàlisi C14: 1439 1095 +/- 25 BP.

5. Anàlisi C14: 1440 980 +/- 25 BP.

Figura 6. Vista general de la premsa amb els murs de l'edifici d'època baixmedieval

de grava i diversos forats de pal relacionats amb el seu funcionament.

La premsa està formada per una base circular de 1,10 m de diàmetre construïda amb pedres lligades amb morter de calç. Adossat i funcionant amb aquesta estructura es documenta el nivell de circulació corresponent a un paviment de calç amb unes dimensions conservades d'1,70 m d'amplada per 2,80 m de longitud aproximadament, al centre del qual es conserva part del canal de decantació amb una amplada d'entre 20 i 26 cm i amb una orientació i pendent descendents d'oest a est. A banda i banda de la base de premsa s'han identificat dos retalls o encaixos de forma rectangular on s'ubicarien els arbres laterals de la premsa i diversos forats de pal relacionats amb tot el seu funcionament.

Posteriorment, la premsa va ser amortitzada i s'hi va construir un edifici o sala de grans dimensions.

La sala, de planta rectangular, presenta una orientació d'est a oest. L'excavació ha permès documentar els murs de tancament de la banda nord, sud i oest (situat a l'interior d'un edifici annex a la plaça), però no el mur de tancament est, el qual se situaria a l'interior de l'església.

Aquest edifici correspon a una sala oberta amb arcs situats a una distància entre si d'aproximadament 4 m, amb disposició de nord a sud, dels quals es conserven les pedres d'arrencament, i que sustentarien la coberta. El nivell de circulació de l'espai està format per grava i morter de calç.

Finalment, l'edifici va ser objecte de reformes internes. Així, una de les arcades va ser reduïda amb la construcció d'un petit mur o envà de 60 cm d'amplada i 2 m de longitud que tapiava l'arcada situada a la part oest de l'edifici, el qual dividia en dos àmbits (A1 i A2).

A l'interior de l'àmbit A1 es documenta un conjunt de tres sitges, una de les quals no s'ha esgotat per motius de seguretat. Cal destacar el rebliment d'una de les sitges que conté gran quantitat de material constructiu d'època romana (*tegula* i *imbrex*), possiblement provinent de l'edifici descrit a la fase I.

A l'interior de l'A2 es documenta un estrat amb un gruix significatiu per tal d'alçar el nivell de circulació de l'estança relacionat amb dues llars de foc, una situada a l'extrem est, i l'altra a l'angle nord-oest, la qual presenta dues reparacions.

Fase V.

Època moderna – contemporània (s. xvii - mitjans s. xix)

A mitjans del segle xvii es va produir un nou canvi en la funcionalitat de l'espai. Va quedar amortitzat amb l'aportació d'aproximadament uns 20 cm de terra per tal d'anivellar tota la zona, i l'edifici va ser desmuntat.

A partir d'aquest moment, tot aquest espai va ser emprat novament com a zona de cementiri. Així, s'han identificat un total de 133 enterraments d'aquest període excavats al nivell de terra aportada. La majoria dels enterraments són fosses simples a excepció de 15 enterraments que presenten restes d'un taüt de fusta o bé en conserven petits claus. Un exemple és la tomba T32, que conserva tot el taüt de fusta excepte la coberta.

També cal destacar les tombes T30 i T58, que presenten un enterrament doble amb un adult acompanyat d'un infant.

Cal assenyalar que la majoria dels enterraments presenten una ossera sobre l'individu inhumat o bé col·locada al voltant de l'individu marcant la fossa mateixa. Aquest fet ens indica el seccionament entre les diverses tombes i la superposició, atès que no presenten una estructura ordenada a l'hora de distribuir els enterraments. El període de funcionament de l'espai com a cementiri va perdurar fins l'any 1885, quan es va edificar un nou cementiri als afores de la població i aquest espai va ser pavimentat per convertir-se en plaça.

Conclusions

Els treballs arqueològics han permès documentar part d'un espai funerari que indica una ocupació de l'espai vers el període de l'antiguitat tardana (s. v - inicis s. viii) i que, per tant, ens trobaríem en un moment anterior al segle x, moment en què apareix documentalment per primera vegada la zona de Cancis.

Tot i que no s'ha pogut excavar del tot la plaça, s'han identificat diversos trams de mur que ens permeten identificar els límits d'un recinte funerari a excepció de la banda est, on actualment hi ha l'església de Santa Maria. Es tracta d'un recinte, possiblement de planta rectangular, amb una superfície d'aproximadament 90 m² amb l'accés al sud. L'accés està delimitat per un lllindar de pedra monolítica amb un baix relleu de tres parells de petjades o sandàlies punxegudes orientades en direccions oposades. La simbologia dels peus o *planta pedis* és adoptada pel cristianisme però té l'origen en el món pagà, associada a les divinitats Caelesti i Nemesis. Tot i que el seu significat pot ser divers, hom ho relaciona amb el pas del temps, l'èxit d'un viatge o amb l'agraïment d'haver aconseguit un fet. En el cristianisme s'ha de relacionar amb l'expressió *in Deo*, és a dir, davant de Déu. Així doncs, la *planta pedis* indica que el difunt en vida ha seguit la fe de Crist i que un cop mort es dirigeix també cap a ell, és a dir, s'encamina vers un nou viatge.

A l'interior del recinte es va identificar una estructura tipus pilar de la qual no s'ha pogut determinar la funcionalitat. Tot i això, el fet d'estar coberta per l'enterrament T90, amb una cronologia del segle vii, ens indica que l'edifici va ser objecte de remodelacions interiors prèvies a la construcció d'algunes sepultures.

En relació amb el recinte s'han localitzat un total de vuit enterraments, situats a l'interior, que presenten la mateixa tipologia constructiva. Corresponen a tombes de fossa de planta rectangular amb un reclau per col·locar la coberta i una segona fossa inferior de planta el·líptica on s'ubica l'individu.

Per tant, la funció funerària d'aquest recinte és evident, ja sigui per a tota una comunitat de població o bé per a un grup reduït tipus familiar.

D'aquest període i amb un patró similar, es documenta la necròpolis dels Prats de Rei, situada a l'oest de l'actual església de Santa Maria, corresponent a una necròpolis formada per sis enterraments i un edifici de caràcter funerari del qual es va identificar el vestíbul que donaria accés a la cambra funerària, on es van localitzar dos dels sarcòfags amb una cronologia d'entre els segles IV-V dC (Pàmies, Moreno 2004).

Tot i que no es disposa ni es té constància de possibles restes d'hàbitat d'aquest període que es puguin relacionar amb l'espai funerari localitzat, és versemblant pensar que estarien a les proximitats. D'altra banda, al segle V-VI ens trobem en un període de canvi pel que fa al tipus d'assentament. La població comença a abandonar el sistema de *domus* o vil·les baiximperials i s'implanta un model basat en l'engrandiment dels sectors residencials i una disminució del seu nombre (Folch, Gibert, Martí 2014) i que disposen d'una àrea de necròpolis.

Un exemple d'aquest procés es documenta a la vil·la romana de Sant Amanç, a Rajadell, amb una ocupació des d'època romana fins a època altmedieval amb una transformació significativa vers el segle V (Stcc 2012).

Pel que fa al període altmedieval (IX-XI), s'ha identificat un enterrament de fossa simple i tres enterraments de tipus antropomorf excavats a l'estrat geològic de roca i ubicats a l'extrem oest de la plaça. De les tombes identificades només se n'ha pogut excavar del tot una, atès que les dues restants se situen sota l'actual mur de la finca que delimita la plaça per l'oest. Tot i que no es pot afirmar amb certesa, es podrien relacionar amb l'església de Santa Maria, documentada ja l'any 950, de la qual es conserva una única filada de la fonamentació de l'absis a l'interior de la rectoria.

Entre els segles XI-XII es documenta una continuïtat de l'espai com a zona de necròpolis que també s'hauria de relacionar amb l'església preromànica de la fase anterior. D'aquesta etapa s'ha localitzat un conjunt de dotze sepultures, ubicades a la meitat sud de l'actual plaça i agrupades en dues tipologies: tombes de fossa simple i tombes de caixa de llosa. Cal destacar la tomba T96, en la qual l'individu conservava un aixovar

format per una olla trencada de ceràmica dipositada sobre el crani que ens ofereix una cronologia del segle XII, com succeeix en sepultures identificades a la necròpolis de l'església vella de Sant Menna. Així mateix, també cal destacar la presència de tombes reaprofitades en el mateix període (T147 i T157), on s'ha documentat l'individu inhumat en connexió anatòmica i arraconada a la zona dels peus una acumulació d'ossos d'un primer individu.

Entrant al segle XIII i fins al segle XV, l'espai experimenta un canvi d'ús. Passa d'exercir funcions de tipus funerari a funcions de tipus agrari i domèstic. Inicialment, l'espai es va destinar a la producció de vi o oli ja que s'ha trobat una base de premsa relacionada amb un nivell de preparació d'argila i grava i diversos forats de pal vinculats amb el seu funcionament.

Posteriorment, la premsa va ser amortitzada i s'hi va construir un edifici o sala de grans dimensions, de planta rectangular i amb una orientació est-oest, de la qual s'han pogut identificar els murs de tancament nord, sud i oest, mentre que l'est romandria sota l'actual església de Santa Maria. Correspondria a un espai diàfan amb dos arcs disposats de nord a sud, dels quals s'han identificat les pedres d'arrencament. Posteriorment, l'arcada situada a la banda oest va ser reduïda amb la construcció d'un mur que dividia la zona en dos àmbits diferenciats (A1 i A2). En destaca la presència de tres sitges localitzades a l'interior de l'àmbit A1, una de les quals reblerta amb gran quantitat de material constructiu d'època romana (*tegula* i *imbrex*), possiblement provinent del recinte funerari de la primera fase.

Possiblement, en època moderna aquest habitatge va ser destruït, i les pedres es van reaprofitar per a altres construccions, atès que a l'interior de la plaça no s'ha identificat cap nivell d'enderroc, sinó un estrat d'anivellament en el qual se seccionen un total de 133 enterraments de fossa simple i relacionats amb l'actual església de Santa Maria. Aquests enterraments se situen cronològicament des del segle XVII fins a mitjan segle XIX, quan l'any 1885 es va edificar un nou cementiri als afores de la població i es va convertir l'espai en una plaça pública.

Bibliografia

- FOLCH, C.; GIBERT, J.; MARTÍ, R. "El Bages en els inicis de l'edat mitjana (segles v-ix): estat de la qüestió i noves propostes de recerca arqueològica". *III Jornades d'arqueologia de la Catalunya Central, Roda de Ter, 17 i 18 d'octubre de 2014* (2014) p. 34-42.
- PÀMIÉS, D; MORENO, I. "Intervenció arqueològica al nucli antic dels Prats de Rei (Anoia)". *III Jornades d'arqueologia de la Catalunya Central, Roda de Ter, 17 i 18 d'octubre de 2014* (2014), p. 162-169.
- ROIG I BUXÓ, J; COLL I RIERA, J. M.; MOLINA I VALLMITJANA, J. A. *L'església vella de Sant Menna. Sentmenat: del segle v al xx, 1500 anys d'evolució històrica*. Ajuntament de Sentmenat del Vallès, 1995.
- ROIG I BUXÓ, J; COLL I RIERA, J. M. "El món funerari dels territoris de Barcino i Egara entre l'antiguitat tardana i l'època altmedieval (segles v al xii): Caracterització de les necròpolis i cronotipologia de les sepultures". *Arqueologia funerària al nord-est peninsular (segles vi-xii). Monografies d'Olèrdola 3.1* (Barcelona, 2012), p. 373-401.
- ROIG I BUXÓ, J. "Esglésies rurals de l'antiguitat tardana i de l'època altmedieval al territori de Barcelona (segles v al x)". *Esglésies rurals a Catalunya entre l'Antiguitat i l'Edat Mitjana (segles v-x). Taula rodona* (Esparraguera-Montserrat, 25-27 d'octubre de 2007), 2011.
- RODRÍGUEZ, P. "Representación de pies en el arte Antiguo de los territorios malacitanos". *Baética: Estudios de arte, geografía e historia*, núm. 10 (1987), p. 189-210.
- SALES, J. "Esglésies tardoantigues a Catalunya (segles iv-vii): els exemples de l'Anoia, el Bages, el Baix Llobregat, el Garraf i el Penedès. Un-a valoració territorial". A: *Esglésies rurals a Catalunya entre l'Antiguitat i l'Edat Mitjana (segles v-x)*, 2011, p. 67-85.
- STCC. "L'entorn de la vil·la romana de Sant Amanç (Rajadell, Bages)". A: *II Jornades d'arqueologia de la Catalunya Central, Vic 2012* (2014), p. 140-144.